

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

СЕКЦІЯ 17. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРАВА

Харитонова Тетяна Євгенівна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖОЮ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ
ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОТРЕБ 285

Григор'єва Христина Антонівна

ЗОНИ ПРИСКОРОНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ПЕРСПЕКТИВИ 287

Заверюха Марина Михайлівна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН: Е-ЛІСОРУБНИЙ КВИТОК ЯК
ІНСТРУМЕНТ ПРОЗОРОСТІ ТА КОНТРОЛЮ 289

Канівець Людмила Анатоліївна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ 292

Karyna Karakhanian

NATIONAL AND INTERNATIONAL ASPECTS OF SUPPORT FOR UKRAINE'S ENERGY SECTOR IN
THE CONTEXT OF WAR 296

Платонова Євгенія Олегівна

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЕНЕРГЕТИКИ 298

Чумаченко Інна Євгенівна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОСИСТЕМНОГО ВИМІРУ ЛІСОВИХ ПРАВОВІДНОСИН 301

Берзінь Сергій Людвигович

ДРУГИЙ ЕТАП ГІДРОМЕЛІОРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ
НОВЕЛИ 304

Лабунський Микола Володимирович

ОСОБЛИВОСТІ ВПОРЯДКУВАННЯ ЕМФІТЕВЗИСУ В УМОВАХ ВІЙНИ 307

Поліщук Єгор Сергійович

ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 311

СЕКЦІЯ 18. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Шамша Ігор Володимирович

ЩО ТАКЕ ДУША? 314

Єременко Олександр Михайлович

ДОБРОЧЕСНІСТЬ В АНТИЧНОМУ ТА НОВОЄВРОПЕЙСЬКОМУ РОЗУМІННІ: VIRTUS, ARETĒ
І МОРАЛЬНА ЧЕСНОТА 317

Смазнова Ірина Сергіївна

АЛГОРИТМІЧНИЙ ІНТЕРПРЕТАНТ І ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ ОСНОВ ПРАВА
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ 319

Капустіна Надія Борисівна

ЦИФРОВА ДЕРЖАВА ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА 323

Крижановська Тетяна Олександрівна

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «СУСПІЛЬНА СТІЙКІСТЬ»: СОЦІАЛЬНО-
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР 325

Токар Людмила Вікторівна

ПАРАДОКС АБДУКЦІЇ 328

Польовий Святослав Сергійович

ЕТИЧНИЙ ВИМІР НАРАТИВУ 331

Скриннік Руслан Алізамінович

ФАТАЛІЗМ ТА ВОЛЮНТАРИЗМ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ 333

Українська модель емфітевзису залишається недопрацьованою, що проявляється у нечіткості визначення правомочностей користувача, слабкій регламентації порядку передачі прав, а також у недостатній прозорості процедур реєстрації.

З позиції земельного законодавства це особливо важливо, оскільки земля є не лише об'єктом цивільного обігу, а, насамперед, є природним ресурсом, використання якого підпорядковане принципам сталого розвитку, екологічної збалансованості та раціонального землекористування. Неповна регламентація емфітевзису ускладнює контроль за дотриманням цих принципів і може призводити до неефективного використання земель, зокрема сільськогосподарського призначення.

Для досягнення відповідності європейським стандартам Україні доцільно здійснити низку змін, а саме: 1) законодавчо конкретизувати зміст емфітевзису; 2) уніфікувати підходи до використання земель у сільськогосподарських та несільськогосподарських цілях; 3) створити ефективний механізм захисту прав користувача і власника при припиненні чи передачі емфітевзису.

Ключові слова: емфітевзис, земельне право, земельні відносини, землекористування, договір оренди, сільськогосподарські землі.

Key words: emphyteusis, land law, land relations, land use, lease agreement, agricultural land

Григор'єва Христина Антонівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри земельного, екологічного та енергетичного права,
доктор юридичних наук, професор*

ЗОНИ ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ПЕРСПЕКТИВИ

Енергетичний перехід у глобальному вимірі є необхідним кроком, що обумовлює потребу відмовитися від викопного палива (вугілля, нафти, газу) на користь відновлюваних джерел енергії (далі – ВДЕ), підвищити енергоефективність та декарбонізувати економіку. Україна проголосила власні цілі щодо енергетичної трансформації, в чому вона орієнтується передусім на амбітні показники та прагнення ЄС. Разом із тим, економіко-енергетична та політична ситуація в ЄС склалася таким чином, що війна в Україні прискорила європейський енергетичний перехід.

Так, у 2023 році була прийнята RED III (Директива (ЄС) 2023/2413 Європейського Парламенту та Ради від 18 жовтня 2023 року про внесення змін до Директиви (ЄС) 2018/2001, Регламенту (ЄС) 2018/1999 та Директиви 98/70/ЄС щодо сприяння виробництву енергії з відновлюваних джерел, а також про скасування Директиви Ради (ЄС) 2015/652). Нова RED III має на меті збільшити використання відновлюваної енергії в усіх секторах ЄС з метою досягнення щонайменше

42,5% до 2030 року. Амбітність цілей вимагає активних та цілеспрямованих дій щодо їх втілення у життя. Зокрема, безпосереднє виконання енергетичних показників порушило, передусім, проблему гострого дефіциту вільних територій для масштабування «зеленої» генерації. Крім того, економіко-політична необхідність пришвидшення цих процесів вимагала нових правових рішень. Вони були знайдені у форматі особливого багатоступеневого механізму, який має складне адміністративне, земельне, екологічне та енергетичне правове значення.

Держави – члени ЄС були зобов'язані провести картографування своїх територій з метою виявлення усіх земель, що можуть бути задіяні для виробництва, розподілу та зберігання енергії з відновлюваних джерел. Потім на основі проведених досліджень держави мають сформувати список територій, на яких розміщення таких енергетичних об'єктів буде бажаним, менш обтяжливим для довкілля і населення, зручним з інфраструктурних міркувань тощо. Підготовлений список має бути офіційно затверджений як національний перелік зон прискореного розвитку ВДЕ. Відтоді правовий режим таких територій суттєво змінюється, адже будівництво енергетичного об'єкту «зеленої» генерації у межах такої зони звільняється від традиційної процедури оцінок впливу на довкілля, крім того для реалізації такого проєкту можуть передбачені різні адміністративно-правові спрощення та процедурні послаблення. Фактично, Директива RED III спрямована на вирішення двох основних проблем, які актуальні для форсованого енергетичного переходу в ЄС: дефіцит вільних земель та адміністративні процедури, що затягують строки реалізації проєктів.

Простежуючи сучасні нормотворчі ініціативи в Україні, можна виявити, що нічого особливо креативного вітчизняний уряд не пропонує: так, на розгляді Верховної Ради України знаходиться проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо імплементації законодавства Європейського Союзу у сфері відновлюваних джерел енергії № 14271 від 03.12.2025 року. Даним проєктним документом передбачувано вводяться окремі положення європейського енергетичного законодавства до низки вітчизняних ключових законів у цій сфері. Зокрема, в аналізованому проєкті йдеться про здійснення картографування територій, а також про визначення найбільш придатних для розвитку відновлюваної енергетики та затвердження Кабінетом Міністрів України плану зон прискореного розвитку відновлюваних джерел енергії. Проте це є лекалами, скроєними для країн, що функціонували в мирний час та не потребували виходу з суцільної, багатокомпонентної кризи. Тобто слід зазначити, що певної специфіки, що відображала би особливості та інтереси України, як держави, що зіткнулася із воєнними викликами та потребами поствоєнного відновлення, аналізований проєкт не містить.

На нашу думку, це упущення є критичним. Використання досвіду та позитивних правових напрацювань – це інструмент, а не самоціль. При цьому задоволення національних інтересів має бути першочерговим завданням, а для його ефективного виконання не можливо ігнорувати об'єктивні обставини та

реалії країни. З огляду на це, на наш погляд, ідею зон прискореного розвитку ВДЕ варто розглянути ширше: з позицій необхідності економічного, соціально-демографічного та екологічного відновлення держави. Зокрема, на основі проведеного картографування територій доречно виявити особливо сприятливі райони, які мають високий потенціал для розвитку «зеленої» енергетики та водночас проаналізувати такі території на предмет наявності там вагомих передумов для активного розвитку інших виробництв (наприклад, промислових, агропромислових, рекреаційних, інфраструктурних тощо). Такі райони мають отримати власний правовий режим, спрямований на полегшене створення та ведення бізнесу. Тобто спрощене адміністративно-процедурне створення «зелених» енергетичних об'єктів у визначених зонах здатне виступити своєрідним поштовхом для утворення точок майбутнього економічного зростання, забезпечуючи інвестиційний попит та синергетичну дію. Разом із тим, відповідний режим має узгоджуватися із чинним законодавством про державну регіональну політику, зокрема нормативним поділом територій на функціональні типи: території відновлення, регіональні полюси зростання, території з особливими умовами для розвитку; території сталого розвитку (Закон України «Про засади державної регіональної політики»), а також інтегруватися в містобудівну документацію усіх рівнів відповідно до містобудівного законодавства (Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»).

Таким чином, на нашу думку, зони прискореного розвитку ВДЕ мають бути запроваджені у вітчизняне законодавство із урахуванням особливостей та потреб національної економіки та суспільства.

Ключові слова: енергетичний перехід, земельні правовідносини, регіональна політика, відновлення, зони прискореного розвитку ВДЕ, альтернативна енергетика.

Key words: energy transition, land relations, regional policy, recovery, zones of accelerated development of renewable energy, alternative energy.

Заверюха Марина Михайлівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри земельного, екологічного та енергетичного права, кандидат
юридичних наук, доцент*

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН: Е-ЛІСОРУБНИЙ КВИТОК ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОЗОРОСТІ ТА КОНТРОЛЮ

Розвиток цифрових технологій може призвести до позитивних змін у низці аспектів лісових відносин, зокрема: підвищення прозорості та ефективності управління лісовими ресурсами, внутрішніх та зовнішніх процесів ведення лісового господарства; зменшення корупційних ризиків; забезпечення доступу